
Александар М. Новаковић¹

Универзитет у Нишу
Филозофски факултет
Депарتمان за србистику

Саша Ј. Костадиновић

ОШ „Коле Рашић”, Ниш

Прегледни рад
Методика теорија и пракса 2/2022
УДК: 37.091.3:: 811.163.41
Стр. 182–195

РЕФЛЕКСИЈЕ СТУДЕНАТА МАСТЕРСКИХ СТУДИЈА СРБИСТИКЕ О КВАЛИТЕТУ НАСТАВЕ НА ПРЕДМЕТУ МЕТОДИКА НАСТАВЕ СРПСКОГ ЈЕЗИКА КАО СТРАНОГ

Резиме: Предмет овога рада је евалуација квалитета наставе на предмету *Методика наставе српског језика као страног*, који се од академске 2021/2022. године почиње реализовати у оквиру мастерских студија Србистике на Филозофском факултету Универзитета у Нишу. Циљ истраживања јесте стварање јасније слике о квалитету наставе самог предмета и извођење конкретних закључака о могућностима њеног побољшања. У раду користили методу теоријске анализе са техником анализе садржаја, односно дескриптивну методу са техникама анкетирања и скалирања. Иако је мастерске студије уписало свега девет студенткиња, а пет изабрало поменути предмет, добили смо занимљиве резултате на два анкетама, спроведеним пре почетка курса и након његовог завршетка. Као узроке задовољства курсом које су похађале, испитанице су навеле прилагођеност активности и обима градива статусу предмета у оквиру студијског програма, као и броју ЕСП бодова, односно усклађеношћу стварног ангажовања студената са оним активностима предвиђеним курикулумом. Уз наведено, истакле су се и следеће добре стране: систематична,

¹ aleksandar.novakovic@filfak.ni.ac.rs

поступна и хармонична организација часова предавања и вежби, коришћење наставних материјала припремљених од стране наставника пре сваког часа – библиографије радова, појединачних лекција и видео-материјала, ажурна реализација и оцењивање предиспитних обавеза, као и рад са укљученим камерама током онлајн наставе (успостављене услед појаве и ширења вируса корона). Ипак, поред добрих страна студенткиње су запазиле и неколико лоших, које се првенствено тичу неправилне расподеле времена за: 1) израду студентског наставног материјала (лекција за уџбеник), 2) рад са странцима и 3) исцрпљујуће праћење наставе кроз предавања и вежбе, које су реализоване непосредно након предавања (у истом дану).

Кључне речи: евалуација наставе, методика наставе српског као страног језика, мастерске студије, Филозофски факултет Ниш, србистика

1. УВОД

Високошколске институције, поред акредитације и реализације студијских програма, имају дужност, потребу и обавезу да спроводе константне евалуације њиховог квалитета. Сврха евалуација је прикупљање што већег броја повратних информација, које представљају значајне смернице за побољшање свих аспеката деловања и обезбеђивање одређеног угледа на самом универзитету, али и шире – у земљи и иностранству. Евалуација представља комуникативни чин, који се реализује између покретача и учесника, при чему обе стране имају важне улоге у декодирању, интерпретацији и одговору на добијену информацију (Џонсон, Џонсон 1994). Већина високообразовних институција податке прикупља анкетирајући запослене, превасходно наставнике, сараднике и студенте, при чему бисмо са сигурношћу могли тврдити да „глас студената“ представља најобјективнији показатељ њеног рада и ефикасности. Најчешће се предузимају две врсте евалуација – евалуација читавог студијског програма и евалуација појединачних предмета (Кин, Лабран 2005; Беран и сар. 2007). Уколико им се приступи систематично, добијене повратне информације требало би да воде ка побољшању наставног процеса, подизању квалитета студијских програма и појединачних предмета, али и постизању конкурентности на тржишту (Лизио и сар. 2002; Френклин 2001). На основу квалитативних и квантитативних одговора, високошколске институције доносе одлуке о модификацијама процеса подучавања, садржаја и учења, а сами наставници о прилагођавању предмета потребама студената и објективним потребама друштва (Рашид и сар. 2013; Нитин и сар. 2015), јер је, у супротном, „акција без повратне информације у потпуности непродуктивна за студента“ (Лаурилард 2002: 55).

Евалуација појединачног предмета претпоставља сагледавање ставова студената, наставника и колега према функционалности и актуелности његових садржаја, доступности и обиму коришћене литературе, пролазности на испиту и поступању предавача. Информације о самом предмету могу се добити формалним или неформалним путем, а обично се деле у чети-

ри групе: самостално израђиване информације (претпреглед, ретроспектива, опажање), израђиване информације од колеџа наставника (ретроспектива, сараднички коментари), израђиване информације од студената (упитници, фокус групе, форуми и сл.), као и споредне информације (праћење и преиспитивање, обрасци за праћење присуства, активност студената и сл.) (Хуснел 2009). Две основне сврхе евалуације предмета су ревизија и развој (Едстром 2008; Кембер и сар. 2002), односно осигурање и побољшање квалитета (Бигс 2003), те повећање мотивације студената (Климова 2015). Најчешће се предузима након реализације курса, обезбеђујући довољно информација о добрим и лошим странама, односно о могућностима за његово побољшање (Ерез 1977; Хати, Тимперлеј 2007), кроз изношење коментара, мишљења, ставова, позитивног или негативног уверења, имплицитних и експлицитних сугестија. Захваљујући свим повратним информацијама, наставник је у прилици да из године у годину побољшава квалитет свога предмета, делујући према добијеним смерницама од својих студената и колега, односно према сопственим запажањима и стеченом искуству. Ипак, предузимање евалуације појединачног предмета посебно је значајно у првој години његове имплементације у одређени студијски програм, како би наставник био у прилици да, захваљујући повратним информацијама, у потпуности усмери свој предмет ка остваривању постављених циљева и исхода читавог студијског програма. Зато ћемо у овом раду настојати да сагледамо очекивања и мишљења студената мастерских студија Србистике на Филозофском факултету Универзитета у Нишу у вези са предметом *Методика наставе српског језика као страног*, који је први пут акредитован током академске 2021/2022. године.

Рад садржи пет поглавља. Након уводних разматрања и кратког прегледа претходних истраживања у вези са питањем значаја евалуације на високошколским установама, у другом поглављу детаљно је објашњена методологија истраживања. У трећем поглављу је дат кратак опис предмета *Методика наставе српског језика као страног*, а у четвртном су квантитативно и квалитативно анализирани ставови студената у вези са њиховим очекивањима и ставовима према предмету, док су у петом поглављу изведени најважнији закључци.

2. МЕТОДОЛОГИЈА ИСТРАЖИВАЊА

2. 1. Предмет и циљ истраживања

Унапређење квалитета студијског програма, између осталог, подразумева и увођење нових предмета, чији садржаји представљају слику и прилику промена које се дешавају у једној друштвеној заједници. Наиме, у последњих тридесетак година, захваљујући друштвено-политичким дешавањима на простору бивше Југославије, дошло је до повећања интересовања за наставом српског као страног језика. Све већи број странаца је услед својих приватних, студентских или пословних обавеза почео да учи српски језик, због чега је дошло до повећања интересовања и самих наставника, истраживача и лингвиста, чије се константно усавршавање у овој области одразило на побољшање квалитета и увећање квантитета научних и стручних публикација – радова, монографија, докторских дисертација, уџбеника и приручника. Контин-

нуираним и преданим радом започело је тих, али темељан развитак методике наставе српског као страног језика, најпре отварањем центара за изучавање српског као страног језика при филолошким и филозофским факултетима (Београд, 1986; Нови Сад, 2001; Ниш, 2013; Крагујевац, 2015), затим акредитовањем мастерских студија *српски као страни језик* у Београду, Новом Саду и Крагујевцу, односно посебног предмета *Методика наставе српског језика као страног* у Нишу. С обзиром на чињеницу да до академске 2021/2022. године на Филозофском факултету Универзитета у Нишу није постојао сличан предмет, обезбеђивање квалитета самог предмета, али и читавих мастерских студија, подразумева спровођење константних евалуација. Зато је предмет овог истраживања анализа очекивања студената мастер академских студија Србијске о курсу *Методика наставе српског језика као страног* пре његовог званичног почетка, као и рефлексije студената о предмету након реализације наставе (у јесењем семестру). Циљ истраживања јесте стварање јасније слике о квалитету наставе самог предмета и извођење конкретних смерница за њено побољшање.

2.2. Задачи истраживања

У складу са постављеним предметом и циљем истраживања дефинисали смо следеће истраживачке задатке:

1. Сагледати очекивања студената о настави на предмету Методика наставе српског као страног језика.
2. Упоредити ставове студената према предмету Методика наставе српског као страног језика на крају курса у односу на њихова очекивања пре почетка реализације наставе.
3. Анализирати мишљење студената о квалитету наставе на предмету.
4. Формулисати препоруке за побољшање квалитета наставе на основу запажања студената.

2.3. Методе, технике, инструменти и узорак истраживања

У складу са издвојеним предметом, циљем и задацима током истраживања користили смо методу методу теоријске анализе са техником анализе садржаја, односно дескриптивну методу са техникама анкетирања и скалирања. Спровели смо детаљна квалитативна истраживања ради испитивања очекивања студената пре почетка реализације курса, односно њихових ставова према предмету након реализације програмом предвиђених часова.

У истраживању смо користили два упитника, која су специјално осмишљена за реализацију овог истраживања. Први упитник је био намењен сагледавању очекивања студената од предмета Методика наставе српског језика као страног – *Ставови студената према предмету на почетку курса* (скр. ССПНПК). Састојао се из три дела – прикупљања социодемографских података, пет питања отвореног типа и једанаест тврдњи у вези са предметом. Други упитник је намењен сагледавању степена задовољства студената квалитетом самог предмета – *Ставови студената према предмету након завршетка курса* (скр. ССПНЗК).

Такође се састојао из три дела, при чему је садржао девет питања отвореног типа и двадесет и четири тврдње у вези са предметом. Сви прикупљени подаци дескриптивно су објашњени.

2.4. Начин прикупљања података

Истраживање је спроведено током зимском семестра академске 2021/2022. године. Први упитник студенти су попуњавали пре почетка самог курса – непосредно након изјашњавања о изборним предметима, док је други упитник реализован након завршетка наставе на курсу – средином фебруара 2022. године. Сви подаци су прикупљени помоћу Гугл упитника, који је послат студентима путем имејла. Предвиђено време за решавање упитника било је 15 минута. У истраживању је учествовало укупно 5 студенткиња мастер студија Србистике на Филозофском факултету Универзитета у Нишу.²

3. МЕТОДИКА НАСТАВЕ СРПСКОГ КАО СТРАНОГ НА ФИЛОЗОФСКОМ ФАКУЛТЕТУ У НИШУ

Отварањем Центра за српски као страни и нематерњи језик на Филозофском факултету Универзитета у Нишу (2013) отпочело је систематично и поступно проучавање методике наставе српског као страног језика. Наставници и сарадници, ангажовани у Центру, своју пажњу су посветили упознавању теоријско-методолошких поставки савремене наставе српског као страног језика, са циљем да часове учине квалитетнијим и ефикаснијим. Истраживање Александра Новаковића (2021) показује да се Центар, захваљујући таквом приступу, из године у годину развија и расте. Странци који у Нишу студирају и живе све чешће се одлучују да похађају неки од доступних курсева, због чега је у југоисточном делу Србије препознат као важна организациона јединица у оквиру деловања Филозофског факултета Универзитета у Нишу. Наведено чињенично стање утицало је на појаву објективне потребе за усмеравање пажње ка школовању наставног подмлатка, што и јесте један од важнијих циљева методике наставе српског као страног језика. Као први корак у таквом настојању акредитован је предмет *Методика наставе српског језика као страног* на мастерским студијама Србистике, при чему је јасно исказан став о потреби акредитовања читавог мастер програма *Српски као страни језик*, какви већ постоје на универзитетима у Београду, Новом Саду и Крагујевцу.

Предмет Методика наставе српског као страног језика у оквиру мастерских студија Србистике на Филозофском факултету у Нишу има статус изборног предмета и са собом носи 4 ЕСП бода. Циљ предмета је да се студенти, будући професори српског језика (и књижевности), упознају са основним теоријско-методолошким поставкама ове научне дисциплине и то кроз: упознавање са основним појмовима, овладавање методичким компетенцијама важним у настави српског као страног језика, развијање критичког мишљења и подстицање стваралачког приступа. Исход предмета подразумева да ће студенти, захваљујући успешно реализованом

² Првобитна намера нам је била да спроведемо квантитативно истраживање (уз коришћење различитих статистичких тестова). Нажалост, мали број пријављених кандидата за читаве мастерске студије Србистике, а и сам предмет, омео нас је у тој намери, те смо податке анализирали само дескриптивно.

курсу, стећи знања о начину извођења наставе српског као страног језика. Обим предвиђених садржаја за изучавање током курса у потпуности одговара броју кредита који предмет са собом носи, као и фонду часова, који обухвата два часа предавања и два часа вежби. Током теоријске наставе студенти се упознају са следећим садржајима: 1. Теоријом учења страног језика; 2. Појмом методике наставе српског као страног језика; 3. Особеностима наставе српског као страног језика; 4. Заједничким европским референтним оквиром за живе језике; 5. Програмским садржајима у настави српског као страног језика; 6. Граматичким садржајима у настави српског као страног језика; 7. Развојем језичких компетенција; 8. Језичким вештинама у настави српског као страног језика; 9. Улогом наставника и ученика на часу српског као страног језика; 10. Интеркултуралношћу у настави српског као страног језика; 11. Комуникативном методом у настави српског као страног језика; 12. Врстама наставних материјала у настави српског као страног језика; 13. Местом и функцијама уџбеничког комплета у настави српског као страног језика и његове јединице; 14. Речником у настави српског као страног језика; 15. Процентом знања на почетку и на крају курса. Практична настава обухвата следеће активности: 1. Упознавање са најзначајнијим радовима из области методике наставе српског као страног језика; 2. Израду практичних припрема за часове српског као страног језика; 3. Осмишљавање наставних материјала – писање лекција за уџбеник; 4. Хоспитовање у Центру за српски као страни и нематерњи језик на Филозофском факултету у Нишу. Другим речима, од студената се на часовима вежби очекује да: осмисле лекцију за уџбеник, напишу сценарио за час, одрже огледни час странцима пред својим колегама, односно „одбране“ договорену студију забележену у библиографијама Весне Крајишник (1992) и/или Милке Николић (2020), захваљујући чему могу обезбедити 40 поена. Сам испит се састоји у усменом одговору студента, на коме, уколико покаже одлично познавање материје, може освојити чак 60 поена. Препоручену литературу за спремање испита чине, пре свега, четири зборника са међународног научног скупа „Српски као страни у теорији и пракси“, уџбеници Ксеније Кончаревић *Настава страног језика на филолошким студијама (теорија и пракса)* и *Савремена настава руског језика: садржаји, организација, облици*, уџбеник Марине Јањић *Методика наставе српског као завичајног језика*, односно докторска дисертација Александра Новаковића под називом *Полифункционалност уџбеничког комплета за учење српског језика као страног*, као и новопубликовани уџбеник/приручник *Увод у методiku наставе српског као страног језика*, написан управо за потребе реализације наведеног курса.

С обзиром на чињеницу да се наведени предмет први пут реализовао током зимског семестра академске 2021/2022. године, спровођење евалуације о његовом квалитету и могућностима унапређења са собом носи вишеструке користи, како наставнику тако и читавом студентском програму (са којим би требало да буде у потпуном сагласју). Зато ћемо у наредном поглављу представити резултате двају објашњених анкета и упоредити очекивања студената пре његове реализације са њиховим мишљењем након завршетка наставе.

4. АНАЛИЗА РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА

4.1. Анализа резултата на почетку курса

Чињеница да се током академске 2021/2022. године на мастер студије Србистике уписа-ло укупно девет студенткиња, од којих је пет изабрало предмет *Методика наставе српског језика као страног*, говори у прилог веровању да област коју предмет обухвата и покрива заиста привлачи пажњу студената српског језика и књижевности.³ Све анкетиране студенткиње су на претходним нивоима студија стекле изузетне наставничке вештине и компетенције, што нам потврђују и оцене (девет и десет) на предмету основних академских студија *Методичка пракса*. На питање *Зашто сте изабрали овај предмет?* студенткиње су као најважније разлоге навеле: 1) стицање потребне вештине за реализацију часова српског као страног језика, 2) савладавање нових садржаја (са којима се нису сусрели током основних студија), а који могу бити изузетно корисни у будућем професионалном раду, 3) овладавање теоријским и практичним знањима неопходним за рад у настави српског као страног, 4) упознавање са занимљивим „и егзотичним“ предметом, те 5) полагање предмета из области која се на другим филолошким и филозофским факултетима у Републици Србији изучава у виду читавих мастерских студија. У покушају да дефинишу ову методик, све студенткиње су дале уопштenu дефиницију да је методика наставе српског као страног језика „проучава методе и начине извођења наставе српског језика странцима“, односно да „представља скуп теоријских и практичних знања о креирању и начину реализације часова српског језика“. Од овог предмета очекују: стицање практичних знања о томе како држати странцима часове, упознавање са занимљивим и креативним методама у настави и начинима једноставног преношења сложених граматичких правила странцима, (квалитетним) уџбеницима који се могу користити и усвајање неопходних теоријских знања на путу професионалног усавршавања. Као посебне вештине студенткиње су пре самог почетка курса желеле да усаврше своја знања рада на рачунару и држања часова странцима путем електронских платформи и прошире знања о начинима структурирања часа у настави српског као страног језика. Зато верују да се као најпогоднији начин реализације часова предавања и вежби заснива на правој мери између преношења теоријских знања и њихове примене у пракси, на самим часовима са странцима и кроз решавање практичних задатака.

Имајући представу о методици наставе српског као матерњег језика и важности знања из ове области у реализацији часова са матерњим говорницима српског језика, студенткиње су извеле закључак да би и *Методици наставе српског језика као страног* требало доделити статус обавезног предмета у студијском програму. Притом, студенткиње су мишљења да би овај предмет требало да се нађе на нивоу основних академских студија, одмах након обавезних методика наставе српског као матерњег језика и књижевности. С обзиром на чињеницу да до почетка курса нису имале прилику да се сусретну са садржајима из области методике наставе српског као страног језика испитанице су биле неодлучне у вези са тврдњом да ова област

3 Да је ова тврдња заиста тачна, потврђује нам и распоред предмета по изборним блоковима, јер су студенткиње поред овог имале још три предмета у понуди.

не постоји као званична научна дисциплина, односно да није довољно развијена. Ипак, све су мишљења да су садржаји овог предмета тешки за савладавање, због чега имају нови изазов на путу свог професионалног развоја. Само једна студенткиња је имала прилику да сазна нешто више о овој научној дисциплини и то на предавању које је одржала професорка Весна Крајишник о специфичностима наставе српског као страног језика, а које постоји на Јутјуб-каналу⁴ *Друштва младих лингвиста*. У складу са тим, студенткиње не познају ни литературу која се користи у овој области, верујући да ће им настава овог предмета омогућити да се ближе упознају са квалитетним наставним материјалима, вредним научним публикацијама и највећим проучаваоцима српског као страног језика у овој области. Уз наведено, испитанице сматрају да је фонд часова, који подразумева два часа предавања и два часа вежби, довољан за успешну реализацију курса.

4.2. Анализа резултата након завршетка курса

Други упитник студенткиње су попуњавале непосредно по завршетку курса, средином фебруара 2022. године. Том приликом су се изјасниле да је предмет у потпуности испунио (па чак и превазишао) првобитна очекивања: „Очекивала сам само теријске лекције о *методички настави српског језика као страног језика*, али добила сам све што ми је потребно од теорије и скоро све од праксе (нажалост, због ситуације, нисмо само имали тај сусрет са странцима уживо, већ онлајн). Остало је све било и више него одлично, поготово опуштена атмосфера током предавања, одлична комуникација са студентима и међу колегиницама, наставни материјал који смо добијали, као и домаћи задаци које смо радили – све је било савршено уклопљено“ (Ј. М.). Резултат таквог приступа допринео је усвајању нових знања, те се у каснијем покушају дефинисања методике наставе српског као страног језика примећује велика разлика у томе што она више није само теоријска и практична активност (каква је за студенткиње била на почетку курса), већ „интересантна и сложена научна дисциплина која проучава сва битна питања организације и реализације наставе српског као страног језика“ (А. Т.), те „цела једна филозофија о странцима који уче српски као страни, о њиховом начину размишљања, промишљања, схватања, филозофија о српском као страном, где смо ми као професори дужни да из различитих перспектива сагледавамо српски језик и стално учимо нешто ново о њему“ (Ј. Ј.). Уз то, направљена је разлика између методике наставе српског као матерњег и српског као страног: „На почетку курса сматрала сам да методика наставе српског као страног језика не може бити много различита од методике наставе српског као матерњег језика. Како је курс напредовао, како су се низале презентације и лекције, увидела сам јасну разлику између ове две научне области.“ (А. Т.). На питање *Шта сте научили током курса?* апсолутно све испитанице су се сагласиле да су стекле теоријска и практична знања неопходна за реализацију часова српског као страног, наглашавајући: 1) „Курс ми је пружио знања о битним сегментима ове научне области, почев од историјског развоја, преко дефинисања самог појма методике наставе српског као страног језика, до битних практичних питања у настави (полазници, градиво, уџбеници, методе, пос-

4 Предавање је доступно на веб-адреси: <http://skr.rs/z3Q1>.

тупци, часови и сл.)“ (А. Т.); 2) „Сада знам одговоре на сва она питања која муче почетнике у овом послу. Упозната сам са програмом и наставним јединицама, са циљном групном студена-та и ученика, са типовима часа, са трајањем часова, са уџбеницима, радним свескама и прируч-ницима, са Заједничким европским оквиром, са тестовима за све нивое српског као страног, са ауторима и научницима који су се бавили методиком наставе српског као страног, са грешкама које странци праве током курса. Сада знам да ништа не треба подразумевати, већ да професор мора стално промишљати о својим поступцима и да мора бити спреман у сваком тренутку за нове изазове“ (Ј. Ј.); 3) „На ово питање бих најпецизније одговорила цитирајући Бугарског: *Ко?, Ко ме?, Где?, Зашто?, Шта?, Како?, Из чега?, Преко кога?*“ (А. М.). Као посебне вештине које су развијене на часовима предавања и вежби, у одговорима се истичу следеће: „организација на-ставног процеса и самих часова, начини мотивације ученика, коришћење и креирање квалитет-них наставних материјала – уџбеника, тестова, приручника“ (Ј. М.), односно „организација ча-сова путем електронских интерактивних платформи“ (А. Т.), „вештину решавања проблема и проналаска решења за дату недомицу и дати проблем кроз константно размишљање о начини-ма приближавања језичких недоумица странцима“ (Ј. Ј.). Као добре стране наставе полазни-це истичу систематичну, поступну и хармоничну организацију часова предавања и вежби (са задржавањем суштинске разлике међу њима)⁵, коришћење унапред припремљених лекција за сваки час, постојање презентација⁶ које прате лекцију и коришћење библиографије радова за оне „који желе да се детаљно баве овом методиком или пишу научне радове“;⁷ активност студена-тата и на предавањима⁸ и на вежбама кроз међусобну комуникацију свих учесника наставног процеса⁹, односно активност у евалуацији наставног материјала након сваког часа, ажурна ре-ализација предиспитних обавеза (упознавање са библиографијом радова, одбрана две студије, писање лекција), полагање испита током трајања семестра кроз континуирани рад¹⁰, као и рад

5 „Предавања су увек била интересантна са много примера из личног искуства, вежбе увек корисне“ (А. М.).

6 „Презентације су јасне, конкретне, излагање је груписано око водећих идеја изабране теме. Ниједна презентација није преобимна, ни у једној нема непотребног проширивања текста, у појединим је доста детаља, набрајања, подела... Визуелно су препознатљиве, битни детаљи си издвојени одређеним бојама, лако их је пратити и упамтити. Мотивациони записи су врло интересантни, добро одабрани, углавном остварују своју функцију. Свака лекција делује као лепо развијена и заокружена целина која налази одређено место у понуђеном материјалу о методици наставе српског као страног језика“ (А. Т.).

7 „Поред основног уџбеника и презентација, доступна нам је целокупна библиографија радова о методици наставе српског као страног језика, сви могући уџбеници, радне свеске, приручници, тестови који се користе у настави. Нама студентима је то од великог значаја, када не морамо да скупљамо део по део, папир по папир, већ имамо све на једном месту и користимо шта нам је потребно за одређени час“ (Ј. Ј.).

8 „Часови предавања и вежби осмишљени су на тај начин да иако професор предаје лекцију никада то није монолог, већ су ту стално питања које добијамо, тражи се од нас да размишљамо о датом теми и дамо своје мишљење“ (Ј. Ј.).

9 „Веома сам задовољна организацијом предмета. Од почетка па до краја је све детаљно осмишљено на тај начин да из часа у час растемо, учимо, сазнајемо, надограђујемо постојеће знање из методике наставе српског као страног“ (Ј. Ј.).

10 „Сматрам да сам тим континуираним радом научила *дугорочно* много више него што сам раније учила *камџањски*“ (А. М.).

са укљученим камерама током курса.¹¹ Као лоше стране, студенткиње су издвојиле следеће: 1) мало времена предвиђеног за израду наставног материјала („лекција¹² за студентски уџбеник који треба бити публикован након завршетка курса“), 2) мало проведеног времена на часовима у непосредном раду са странцима (услед специфичних епидемијских услова)¹³, 3) четворосатно ангажовање спајањем часова предавања и вежби у једном дану: „Било је напорно јер су предавања и вежбе спојене, те је у другом делу вежби полако почињала да нам опада концентрација“ (Ј. М.).

У другом делу упитника коришћена је петостепена Ликертова скала, која нам је помогла да увидимо степен слагања студената са наведеним тврдњама. Све испитанице и након завршеног курса сматрају да би требало да добије статус обавезног предмета, при чему се од слагања са тврдњом да предмет треба да буде на основним академским студијама став променио до неодлучности (с обзиром на сложеност и структуру садржаја предмета). Такође, захваљујући обрађеним и савладаним градивом на предмету, студенткиње су увиделе да методика наставе српског као страног језика представља научну дисциплину утемељену у науци, која се постепено развија, али увек узлазном путањом. Такође, промена става је уочљива и у вези са тврдњом да је методика наставе српског као страног тешка за разумевање – од апсолутног прихватања (на почетку курса) промењен је став до апсолутног неприхватања (на крају курса), до чега је делом довело и упознавање са релевантном литературом у овој области. Такође, студенткиње су задржале свој став да је фонд од два часа предавања и два часа вежби довољан, с напоменом да је потребно више пажње посветити практичном раду са странцима на вежбама. Своје задовољство читавим курсом објашњавају апсолутним слагањем са тврдњама да је радно оптерећење усклађено са: 1) врстом курса (изборни предмет), 2) предзнањима студената, 3) прихватљивим бројем активности студената, 4) прилагођеношћу начина провере знања, 5) квалитетом наставних материјала, 6) постојањем посебног уџбеника писаног за потребе реализације предмета, 7) усклађеношћу стварног рада и курикулумом предвиђених садржаја и 8) отвореном приступу наставника.

5. ЗАКЉУЧАК

Методика наставе српског као страног језика представља релативно младу научну дисциплину која се почела развијати средином XX века. Доступни подаци нам говоре да је на путу њеног утемељења било доста препрека, изазваних друштвено-политичким приликама у Републици Србији, које је у ходу требало превазићи. Зато се у појединим тренуцима развијала

11 „Цео курс је веома добро осмишљен, лекције су јасне и добро структуриране, нимало није било неинтересантно или напорно, а притом смо имале прилику да саме анализирамо постојеће уџбенике и састављамо лекције и задатке. Корисна комбинација теоријског и практичног дела!“ (А. М.).

12 Студенткиње као „најзанимљивију предиспитну обавезу“ (Ј. М.) издвајају креирање лекције за уџбеник, што је уједно и врста „новог изазова“ (А. Т.).

13 „Једина препорука за побољшање квалитета курса може бити више укључивање странаца. Сигурна сам да ће и то бити реализовано када се све врати у нормалу што се пандемије тиче и кренемо поново са слушањем предавања на факултету. Тада ће бити остварена и већа комуникација са странцима“ (Ј. Ј.).

брже, кат-кад спорије, али, што је најбитније, увек узлазном путањом, настојећи да покрије сва релевантна подручја свога деловања. Од 1986. године и оснивања Центра за српски као страни језик при Филолошком факултету у Београду почиње њен убрзани напредак, који се огледа у отварању истоимених центара при осталим катедрама за изучавање српског језика и књижевности – Новом Саду, Нишу, Крагујевцу и увећању броја заинтересованих истраживача, научника и наставника. Круну досадашњег развоја представља акредитација мастерских студија српског као страног језика у Крагујевцу, Новом Саду и Београду, као и рађање такве идеје на Филозофском факултету у Нишу. У намери да овој области од изузетног друштвеног значаја да више простора, Департаман за србистику поменутог факултета акредитовао је предмет *Методика наставе српског језика као страног* у оквиру мастерских студија Србистике током академске 2021/2022. године, када се настава на предмету почела и званично реализовати.

Имајући у виду значај евалуације за унапређење наставе и квалитета самог предмета, спровели смо истраживање ради стварања јасније слике о добрим и лошим странама првог реализованог курса. Иако је мастерске студије српског језика уписало свега девет студенткиња, а пет изабрало поменути предмет, добили смо занимљиве резултате на два анкетама, спроведеним пре почетка курса и након његовог завршетка. Као узроке задовољства курсом које су похађале, испитанице су навеле прилагођеност активности и обима градива статусу предмета у оквиру студијског програма, као и броју ЕСП бодова, односно усклађеношћу стварног ангажовања студената са оним активностима предвиђеним курикулумом. Уз наведено, истакле су се и следеће добре стране: систематична, поступна и хармонична организација часова предавања и вежби, коришћење наставних материјала припремљених од стране наставника пре сваког часа – библиографије радова, појединачних лекција и видео-материјала, ажурна реализација и оцењивање предиспитних обавеза, као и рад са укљученим камерама током онлајн наставе (успостављене услед појаве и ширења вируса корона). Ипак, поред добрих страна студенткиње су запазиле и неколико лоших, које се првенствено тичу неправилне расподеле времена за: 1) израду студентског наставног материјала (лекција за уџбеник), 2) рад са странцима и 3) праћење наставе кроз предавања и вежбе, које су реализоване непосредно након предавања (у истом дану). Зато се препоруке за унапређење квалитета односе на отклањање уочених недостатака: 1) планирање већег броја часова вежби намењених писању лекције за будући студентски уџбеник; 2) повећање броја часова на којима ће студенти директно радити са странцима (по могућству, у оквиру додатних облика наставног рада) и 3) пажљиво планирање реда активности, одвајањем часова предавања и часова вежби.

Ипак, постојање одређеног броја недостатака током реализације наставе на предмету *Методика наставе српског језика као страног* није утицало на квалитет стечених знања, с обзиром на чињеницу да су студенткиње показале промену у ставовима на крају курса у односу на оне које су имале на његовом почетку – стечена су знања о историјском развоју и значају ове научне дисциплине су се увећала, успостављена је разлика са методиком наставе српског као матерњег језика, стечена су знања о важним питањима организације и реализације наставе српског као страног језика, односно упозната релевантна литература за озбиљније бављење

овом врстом методике. Тежња ка успостављању посебних мастерских студија посвећених изучавању наставе српског као страног језика нас обавезује да континуирано пратимо и евалуирамо степен задовољства студената актуелним курсевима из ове области. Зато верујемо да ће интересовање за овом облашћу и на нишком универзитету расти из године у годину, што ће утицати на стварање позитивне климе за остварење планираног циља.

Цитирана литература

1. Џонсон, Џонсон 1994: Johnson, David W., Johnson, P. Frank (1994). *Joining Together: Group Theory and Group Skills*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.
2. Кин, Лабран 2005: Keane, E., Labhrainn, I. M. (2005). „Obtaining student feedback on teaching & course quality“. Centre for Excellence in Learning & Teaching. <http://skr.rs/z7nX>
3. Беран и сар. 2007: Beran, T., Violato, C., Kline, D. (2007). „What’s the ‘use’ of student ratings of instruction for administrators? One university’s experience“. *Canadian Journal of Higher Education*, 17(1), 27–43.
4. Лизио и сар. 2002: Lizzio, A., Wilson, K., Simons, R. (2002). „University students’ perceptions of the learning environment and academic outcomes: implications for theory and practice“. *Studies in Higher Education*, 27, 27–52
5. Френклин 2001: Franklin, J. (2001). „Interpreting the numbers: using a narrative to help others read student evaluations of your teaching accurately“. In K.G. Lewis (Ed.), *Techniques and strategies for interpreting student evaluations* [special issue]. *New Directions for Teaching and Learning*, 87, 85–100.
6. Рашид и сар. 2013: Rashid, A., Asif, S., Butt, N. A., Ashraf, I. (2013). „Feature level opinion mining of educational student feedback data using sequential pattern mining and association rule mining.“ *International Journal of Computer Applications*, 81(10), 31–38
7. Нитин и сар. 2015: Nitin, G. I., Shankararaman, V., Gottipati, S. (2015). „Analyzing educational comments for topics and sentiments: a text analytics approach“. *Frontiers in education conference*. El Paso: Texas.
8. Лаурилард 2002: Laurillard, D. (2002). *Rethinking University Teaching: A Conversational Framework for the Effective Use of Learning Technologies*. London: Routledge/Falmer.
9. Хуснел 2009: Housnell, D. (2009). *Evaluating courses and teaching; A Handbook for Teaching and Learning in Higher Education*. Routledge.
10. Едстром 2008: Edstrom, K. (2008). „Doing course evaluation as if learning matters most“. *Higher Education Research & Development*, 27(2), 95–106.
11. Кембер и сар. 2002: Kember, D., Leung, D., Kwan, K. (2002). „Does the use of student feedback questionnaires improve the overall quality of teaching?“. *Assessment and Evaluation in Higher Education*, 27(5), 411–425.
12. Бигс 2003: Biggs, J. (2003). *Teaching for quality learning at university*. Buckingham: SRHE/Open University Press.

13. Климова 2015: Klimova, B. (2015). „The Role of Feedback in EFL Classes“, *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 199, 172–177. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2015.07.502>.
14. Ерез 1977: Erez, M. (1977). „Feedback: A necessary condition for the goal setting-performance relationship“. *Journal of Applied Psychology*, 62(5), 624–627. DOI: <https://doi.org/10.1037/0021-9010.62.5.624>.
15. Хати, Темперлај 2007: Hattie, John, Timperley, Helen (2007). „The Power of Feedback“. *Review of Educational Research*, 77, 81–112. DOI: 10.3102/003465430298487.
16. Новаковић 2021: Новаковић, Александар (2021). „Активности Центра за српски као страни и нематерњи језик Филозофског факултета Универзитета у Нишу од оснивања до данас“. *Philologia Mediana* 13, 949–971.
17. Крајишник 1992: Krajišnik, Vesna (1992). „Bibliografija jugoslovenskih radova o srpskohrvatskom jeziku kao stranom (1960–1990)“. *Živi jezici*, XXXIV–XXXV/1–4, 184–203.
18. Николић 2020: Николић, Милка (2020). „Библиографија српског као страног језика (1991–2018)“. У: *Српски језик као страни у теорији и пракси IV* (ур. Весна Крајишник), Београд: Филолошки факултет, 593–623.

Alexander M. Novakovic
University in Nis
Faculty of Philosophy
Department of Serbian Studies

Saša J. Kostadinović
Primary School “Kole Rašić” Niš

REFLECTIONS OF POSTGRADUATE STUDENTS ON THE QUALITY OF TEACHING IN THE COURSE *THE METHODOLOGY OF TEACHING SERBIAN AS A FOREIGN LANGUAGE*

Summary: The topic of this article is the evaluation of the quality of teaching in the course *The Methodology of Teaching Serbian as a Foreign Language*, which was introduced in the school year 2021/2022 in the postgraduate program of Serbian language studies at the Faculty of Philosophy in the University of Nis. The goal of the research is to create a clearer image about the quality of teaching of the course itself, as well as to extract specific conclusions about the possible improvements to the course. In the article I used the method of theoretical analysis as well the method of content analysis, in other words the descriptive method with the techniques of surveying and scaling. Although only nine students attended the postgraduate program, and only five elected this course, I received valuable results from two students in particular, surveyed before the start and after the end of the course. The students noted several reasons for their overall satisfaction with the course they attended, namely the appropriateness of the activities and the scope of the course material, as well as the number of ESP points

entailed in the course, in other words the compatibility between the actual activities the students performed in the course and those activities entailed in the curriculum. Additionally, other positives included: a systematic, complete and harmonious organization of the lecture and tutorial classes, the use of class materials prepared by the teacher before every class – bibliographies, specific lessons and video-materials, the punctual realization and evaluation of pre-examination obligations, as well as the practice of working with cameras during online classes (established during the appearance and spread of the Corona virus). However, apart from positive remarks the students offered several negative comments, mainly those pertaining to the insufficient time allocated for: 1) the creation of student teaching materials (textbook lessons), 2) work with foreign students, and 3) the exhaustion of attending tutorial classes which were held immediately after the lecture classes.

Key words: evaluation of teaching performance, the methodology of teaching Serbian as a foreign language, postgraduate studies, The Faculty of Philosophy in Nis, Serbian language and literature

Раг љримљен: 8. 7. 2022. / Раг љрихваћен: 21. 09. 2022.